Sþ. **119. Tillaga til þingsályktunar** [87. mál]

um kvikmyndun íslenzkra starfshátta.

Flm.: Gísli Guðmundsson, Einar Olgeirsson, Jónas G. Rafnar, Hjörtur Hjálmarsson.

Alþingi ályktar að fela ríkisstjórninni að hlutast til um það í samráði við þjóðminjavörð, að fræðslumyndasafn ríkisins og menntamálaráð Íslands skipuleggi og beiti sér fyrir kvikmyndun íslenzkra starfshátta, sem hætta er á að falli í gleymsku að öðrum kosti.

Greinargerð.

Hinn 16. nóv. 1960 barst menntamálanefndum Alþingis erindi frá nokkrum kunnum mönnum um, að hafizt yrði handa um kvikmyndun íslenzkra starfshátta, sem tíðkazt hafa í landinu, en nú hafa verið lagðir niður eða eru í þann veginn að hverfa úr sögunni eða gerbreytast. Efni þessa erindis var þó ekki gert að sérstöku þingmáli á síðasta þingi. Á því þingi voru hins vegar samþykkt lög um fræðslumyndasafn ríkisins. Í framsöguræðu í sambandi við nefndarálit um það mál skýrði framsögumaður menntamálanefndar efri deildar frá fyrrnefndu erindi og lét í ljós þá skoðun af hálfu nefndarinnar, að æskilegt væri, að væntanleg stjórn fræðslumyndasafnsins tæki það til meðferðar, sbr. 2. gr. laganna. Nú hefur það

dregizt, að stjórn safnsins yrði fullskipuð, og mun því lítið hafa gerzt í málinu, sem þó verður að telja aðkallandi með tilliti til þess, hve breytingar eru nú örar í atvinnulífi landsmanna. Með flutningi þessarar tillögu vilja flutningsmenn freista þess að efla áhuga og framkvæmdir í þessu menningarmáli.

Fylgiskjal.

Erindi til menntamálanefnda Alþingis.

Í hvert sinn, sem gengið er fram hjá eyðibýli eða staðið við bæjarrúst, grípur mann sú löngun að geta séð fólkið, sem þarna bjó, horft á kjör þess og venjur. En oftast eru fáar sagnir til af þessu fólki og því erfitt að gera sér ljósa hugmynd um ævi þess og athafnir.

Á þeim tíma, sem af er þessari öld, hefur orðið bylting í lifnaðarháttum þjóðarinnar. Flest það gamla er horfið, en nýtt er komið í staðinn.

Okkur, sem höfum séð gömul vinnubrögð og venjur þoka fyrir nýjungum, ber skylda til að kvikmynda allt, sem hægt er, af starfsháttasögu þjóðarinnar, svo langt aftur í tímann, sem tök eru á, og gefa framtíðinni þannig kost á að kynnast lífi og störfum fólksins, áður en byltingin hófst. Með því yrði framtíðinni tryggður lifandi fróðleikur um þann tíma, sem eldri kynslóðinni er enn ferskur í minni.

Byggðasöfnin, sem komið hefur verið á fót víðs vegar um landið, eru ómetanlegar heimildir, arfur til framtíðarinnar. En þegar fram líða stundir, skilur fólk ekki, hvernig unnið var með áhöldum, sem þar eru. Þess vegna verður að fá kunnáttumenn til að vinna með þeim og kvikmynda verkið. Án lifandi mynda getur t. d. enginn gert sér glögga grein fyrir gömlum heyskapar- og sjósóknaraðferðum, taðvinnu, ullarþvotti eða matargerð, eins og hún var fyrrum, þjónustubrögðum, tóskap eða kvöldvökum á sveitabæ.

Myndataka þessi er menningarleg nauðsyn, sem þolir enga bið, því að með hverjum degi, sem líður, er eitthvað að glatast, sem framtíðin má ekki missa.

Nokkuð hefur þegar verið unnið að því að kvikmynda lifnaðarháttu og vinnubrögð fyrri aldar, og hafa staðið að því bæði áthagafélög og einstakir menn. Má segja, að það starf sé unnið í alþjóðarþágu, en þess ekki að vænta, að þannig verði bjargað öllu því, sem bjarga þarf frá því að falla í gleymskunnar djúp. Má þess minnast, að þótt margt hafi verið með sama eða svipuðum hætti um land allt, þá var þó lífsbaráttan ólík í hinum ýmsu héruðum vegna staðhátta.

Hér verður ekki treyst á framtakssemi einstakra manna eða félaga, hér verður ríkið sjálft að koma til skjalanna. Ekki þarf að vinna aftur það, sem þegar hefur verið unnið, en athuga þarf nú þegar, hvað það er og hvað eftir er að gera. Virðist sjálfsagt, að það verði falið þjóðminjaverði og síðan verði hafizt handa um skipulega kvikmyndun undir hans forsjá.

Okkur er ljóst, að þetta kostar ærið fé og fyrirhöfn. En í hvorugt má horfa. Við erum líka vissir um, að allir, sem þjóðlegri menningu unna, muni fúsir til að veita þessu máli lið.

Þess vegna leyfum við okkur að fara þess á leit við hið háa Alþingi, að það láti þegar á næsta ári hefja kvikmyndun á þjóðháttasögu Íslendinga og veiti til þess nægilegt fé.

Erindi þetta sendum við menntamálanefndum beggja **deilda Alþingis.**

Reykjavík, 16. nóv. 1961.

Virðingarfyllst,

Þórarinn Haraldsson, Laufási. Þóroddur Guðmundsson, rithöfundur. Árni Óla, blaðamaður.

Steingrímur Steinþórsson, búnaðarmálastjóri.